

2.1) กูโนบตีะปันยัง



ในสมัยสุลต่านอิสลามแอล ชาห์ได้มีประกาศให้ประชาชนรวมรวมทองเหลืองเพื่อให้สร้างปืนใหญ่ และได้ออกกฎหมายห้ามผู้ใดทำการขายทองเหลือง หากฝ่าฝืนจะมีโทษประหารชีวิต ให้มีพ่อค้าชาวมีนังกาเป็น สมุกตราชี้ ได้เข้ามาทำการค้าในป่าตานีเชื่อ ขณะนี้ก็มีบือกและอับดูลมูмин ได้ทำการลักลอบขายทองเหลืองให้พ่อค้าชาวมะลากา และถูกจับได้ เมื่อเรื่อง ดังกล่าวรู้ยัง สุลต่าน พระองค์จึงลงโทษประหารชีวิต ขณะนี้ก็มีบือกและอับดูลมูмин เนื่องจากสุลต่านเห็นว่า บุคคลทั้งสองเป็นคนสุมาตราและทำผิดกฎหมายป่าตานีจึงไม่ให้ฝังศพในแผ่นดินป่าตานี และให้ทหารนำศพของบุคคลทั้งสองทิ้งแม่น้ำยามุเพื่อให้ศพโดยอกรสู่ทะเล แต่ปรากฏว่าศพของบุคคลทั้งสองไม่จบน้ำ แต่กลับลอยอยู่ในแนวตั้งเหมือนคนกำลังยืนอยู่ในน้ำ เมื่อน้ำลงศพก็ล่องไป บริเวณปากอ่าว เมื่อน้ำขึ้นก็จะลอยหวานน้ำขึ้นไปตามแม่น้ำ ซึ่งเป็นอยู่อย่างนี้ประมาณ 3 วัน เป็นที่ เวนานาของผู้พบเห็นอย่างยิ่ง ชาวบ้านจึงได้นำศพของบุคคลทั้งสองขึ้นมาฝังที่สุสานบ้านดาโตะ แต่ ระหว่างที่นำศพลงหลุมนั้นปรากฏว่า ศพกลับมีขนาดยาวกว่าหลุม ชาวบ้านจึงขุดหลุมให้ยาว ออกไป อีก แต่ศพก็มีขนาดยืดยาวกว่าหลุมอีกเป็นอยู่อย่างนี้อยู่หลายครั้ง จนกระทั้งชาวบ้านขุด หลุมฝังศพให้มีขนาดยาวมาก จนผิดปกติจึงสามารถฝังศพของบุคคลทั้งสองได้ เนื่องจากความ ยาวของหลุมฝังศพมีขนาดยาวกว่าปกติชาวบ้านจึงเรียกสุสานแห่งนี้ว่า กูโนโตะเป็นยัง (เป็นยัง แปลว่า ยาว)

2.2) กprobeเต็งกมหัมหมัด หรือเต็งกนีอชาร์

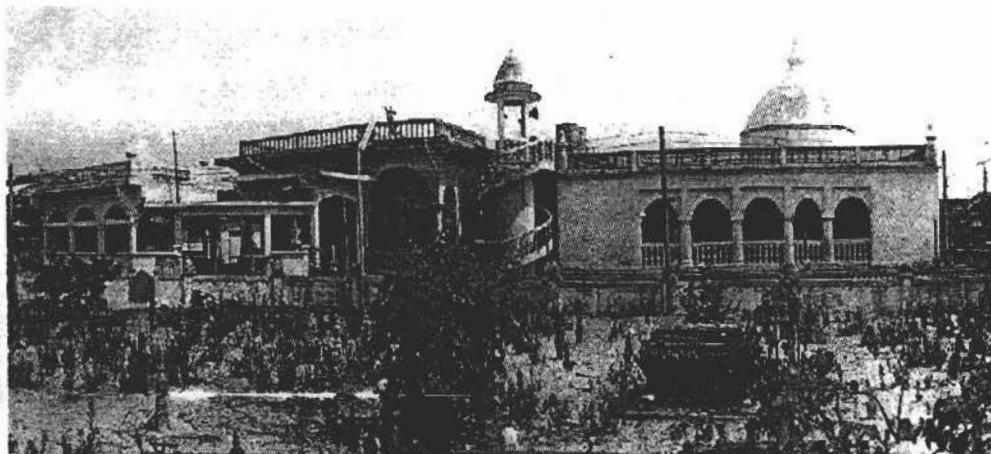


หลังจากป่าดานีอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าให้เต็งกุมขัมหมัดซึ่งมีเชื้อสายราชวงศ์กลันตันมาเป็นเจ้าเมืองป่าดานีเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลันตันและได้รับการแนะนำนามว่า "สุลต่าน มูขัมหมัด" จึงเป็นอีกครั้งที่ราชวงศ์กลันตันเข้ามายกครองป่าดานี สุลต่านพร้อมด้วยญาติฯ และผู้ติดตามมาสร้างวังที่ดันหยงด้าโต๊ะส่วนทางภูมิศาสตร์ไม่เหมาะสมเช่น มีคลื่นลมแรง อยู่ติดกับทะเลเกินไป จึงย้ายไปสร้างวังแห่งใหม่ที่จะบังติกอและเมื่อเต็งกุมขัมหมัดเสียชีวิตได้นำศพไปฝังไว้ที่สุ้านดันหยงด้าโต๊ะ(ดังอยู่ที่บ้านด้าโต๊ะต้าบลแรมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี) ด้วยเหตุนี้เต็งกุมขัมหมัดจึงเป็นที่รู้จักกันในนาม อัลมาเรียมดันหยง

2.3) มัธยิดดาวรุ่งนาอีม

มัสยิดดารุลนาอิมสร้างขึ้นในสมัยสุลต่านมุสต้าไฟฟ้า ชานี การสร้างมัสยิดในครั้งนี้ได้รับคำแนะนำจาก ชัก ซอฟี่ยุดดินหรือเติงป่าไช เนื่องจากเป็นประเทมุสลิมจึงจำเป็นต้องมีมัสยิดเพื่อเป็นที่ประกอบศาสนกิจของประชาชนและเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม สุลต่านจึงสั่งให้สร้างมัสยิดด้วยกัน 2 หลัง หลังแรกอยู่หน้าประตูเมืองคือ มัสยิดปันดุกรือบังหรือมัสยิดกรือแซะ ส่วนหลังที่สองอยู่ตั้งอยู่ที่ฝั่งตรงข้ามเมืองกรือแซะ เนื่องจากเป็นที่

พักของบรรดาพ่อค้าชาวอาหรับและชุมชนชาวประมง มัสยิดหลังที่สองก็คือมัสยิดดาวลนาอิมหรือ
มัสยิดบ้านดาโต๊ะ



3) กัวลาบีอุเกาห์หรือแม่น้ำปัตตานี



แม่น้ำปัตตานีแต่เดิมในลักษณะเลหาง ข้ามอนุนองจิรา เนื่องจากเมืองนองจิกเป็นแหล่ง
ปลูกข้าวที่ใหญ่ที่สุดในปัตตานี จนกระทั้งสมัยสุลต่านสุไมราน ชารีฟดิน ชาร์ ได้ทำการขุดคลอง
สุไหงบารูเป็นแนวตรงตั้งแต่ บ้านบีรีกี ตำบลเมามาวีขึ้นภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จนถึง บ้าน
อาเนาะบุโล๊ะ เป็นระยะทางยาว 7 กิโลเมตร และถือว่าเป็นงานซึ้งสำคัญในสมัยสุลต่านสุไมราน

ชาติพุฒิน ชาร์ แต่ทำให้แม่น้ำปัตตานีเดิมแห้งลงและไหลเปลี่ยนทิศทางผ่านเมืองปัตตานีในปัจจุบันและไปออกทะเลที่ปากแม่น้ำปัตตานีในปัจจุบัน ผลกระทบที่ได้รับคือ นาข้าวนาบลังแสลงไว้ในทำเลหนองจิกกล้ายเป็นพื้นที่กรร้างจนถึงทุกวันนี้

4) ภูโน๓เตะป่าไซ



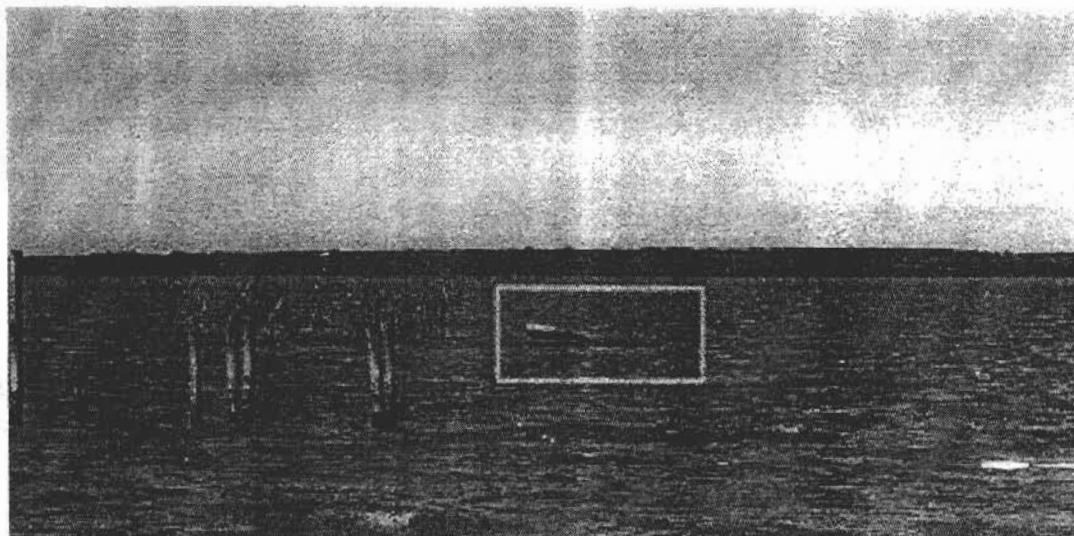
จะขาดเป็นชากะสุมาตรา เข้ามาอาศัยในปัตตานีโดยตั้งบ้านเรือนห่างจากตัวเมืองปัตตานีไปทางทิศตะวันตกชาวบ้านเรียกหมู่บ้านนี้ว่า กำปุงป่าไซ ท่านเป็นผู้ที่เผยแพร่ศาสนาอิสลามให้กับสุลต่านอิสมาแอล ชาห์ และทำให้ชาวปادตวนเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามตามสุลต่าน หลังจากนั้นศาสนาอิสลามจึงกล้ายเป็นศาสนาประจำชาติของปัตตานี มีเรื่องเล่าว่า จะขาดหรือที่ชาวบ้านเรียกันว่า เตะป่าไซ เป็นคนที่รักษาโรคพิษหนังให้กับพญาอินทิรา เมื่อจากโรคตังกส่าไม้มีหมอกคนไขสามารถดักษาหายได้ โดยที่ท่านได้ขอให้พญาอินทิราเข้ารับน้ำซื้อศาสนาอิสลาม ถ้าสามารถดักษาโรคพิษหนังตั้งกส่าไว้ให้หายขาดได้ และท่านก็ทำให้หลังจากนั้นพญาอินทิราได้เปลี่ยนมาไว้รับนับถือศาสนาอิสลามตามสัญญา และพระองค์ได้เปลี่ยนพระนามเป็น สุลต่านอิสมาแอล ชาห์ และได้แต่งตั้งจะขาดเป็น ดาโต๊ชี รายาฟากิล โดยให้ทำหน้าที่สอนศาสนาและกฎหมายอิสลามแก่ชาวราชนิพารในราชสำนัก และท่านยังแนะนำให้สุลต่านเปลี่ยนชื่อปัตตานีเป็นปัตตานีคาดรุสสลาม แปลว่า ปัตตานีครรภูแห่งสันติ เพื่อให้เหมาะกับรูปที่มีเจ้าผู้ครองนครและประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามปัจจุบันภูใบคงเตะป่าไซตั้งอยู่อย่างสงบที่ ต.ตะลูใบะ อ.เมือง จ.ปัตตานี

5) วัดบ้านดี



ในสมัยสุลต่าน มูซัฟฟาร์ ชาห์ ได้เสด็จเยือนอาณาจักรสยาม และพักอยู่ประมาณ 2 เดือน ก่อนเดินทางกลับสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ได้พระราชทานเชลยชาวพม่า และชาวลาวซึ่งข้างแก่สุลต่านปาตานี โดยมีเชลยชาวพม่าทั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวน 60 คน ส่วนเชลยชาวลาวซึ่งจำนวน 100 คน โดยพระองค์ได้นำเชลยทั้งหมดลงเรือกลับปาตานี และได้ให้จัดตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลองป่าระไกลักษบันพระราชนังค์ และได้ให้เชลยชาวพม่ามีหน้าที่เลี้ยงซึ่งของพระองค์จำนวน 2 เชือกชือ อาซิง (Asing) และ อิกรีบ (Ighrab) ส่วนเชลยชาวลาวซึ่งได้ให้ไปทำงานที่ทุ่งป่าระซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับพระราชนังค์ ก็มีเชลยชาวพม่าและลาวซึ่งนับถือศาสนาพุทธ พระองค์ทรงอนุญาตให้เชลยเหล่านั้นนับถือศาสนาเดิมของตนเอง และมิได้ทรงบังคับให้รับนับถือศาสนาอิสลามแต่อย่างใด และได้ให้ปฏิบัติตามแบบแผนของพุทธศาสนา เช่น อนุญาตให้เชลยชาวพม่าและลาวซึ่งสร้างวัด ทุกวัน และเจติย์ ซึ่งวัดตั้งกล่าวคือ วัดกะดี หรือวัดบ้านดี ซึ่งยังปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ เช่นเดียวกับหมู่บ้านของเชลยชาวพม่าและลาวซึ่งที่ยังคงตั้งอยู่ที่ริมคลองบ้านป่าระ และรู้จักในชื่อว่า บ้านกะดีหรือบ้านดินน้ำเงิน

6) สุสานลิ่มตีตะเคียน



ในประวัติศาสตร์ป่าดานีได้มีการกล่าวถึงลิ่มตีตะเคียน เป็นเรื่องราวของการการหล่อปืนใหญ่ 3 กระบอกที่มีชื่อเดียวกับชานาจกรป่าดานี ลิ่มตีตะเคียนเป็นชาวจีนเดินทางเข้ามาทำการค้าในป่าดานีและได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถจึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายด่านเก็บภาษีเรือที่เข้าออกห้าเรือของป่าดานี เมื่อรายานี้ต้องการปืนใหญ่เพื่อใช้ในการป้องกันการรุกรานจากข้อศึก ลิ่มตีตะเคียนจึงอาสาเป็นช่างหล่อปืนใหญ่ ในการหล่อปืนใหญ่ครั้งนี้ต้องใช้หงหองเหลืองเป็นจำนวนมากมาก จึงต้องมีการรวบรวมหงหองเหลืองอยู่นาน หลังจากนั้นจึงสามารถหล่อปืนใหญ่ได้ 3 กระบอก โดยสองกระบอกแรกมีขนาดใหญ่มาก ส่วนกระบอกที่สามมีขนาดเล็ก และทั้งสามกระบอกมีชื่อว่า ชรีเนอมารา (Sri Negara) หรือป่าดานี (Sri Patani) และมหาเลล้า (Mahalela) ตามลำดับ ปืนใหญ่ทั้ง 3 กระบอกสามารถป้องกัน ป่าดานี ในสังคมรายครั้งและมีประสิทธิภาพมาก ปัจจุบันสุสานแห่งนี้ได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดปัตตานี เมื่อน้ำลดจะมองเห็นหินที่เป็นที่ตั้งของสุสานเท่านั้น สุสานแห่งนี้ตั้งอยู่ที่บริเวณที่เป็นท่าเรือปัจจุบันของ ต.ตันหยงลุ๊ะ อ.เมือง จ.ปัตตานี

7) เมืองปีตานีที่จะบังดิกอ



ในสมัยตนกุญชัมหมัดได้เดินทางจากกลันตันพร้อมบรรดาญาติฯ เพื่อมาปักครองป่าตานี ตนกุญชัมหมัดเป็นราชวงศ์กลันตัน ซึ่งนับว่าเป็นการกลับมาปักครองป่าตานีอีกครั้งหนึ่ง ของราชวงศ์กลันตัน โดยได้สร้างวังที่ชายทะเลซึ่งปัจจุบันคือบ้านตาโถะ ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง แต่เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยจึง ได้ย้ายไปสร้างวังแห่งใหม่ที่จะบังดิกอ ปัจจุบันวังแห่งนี้ยังคงปรากฏอยู่ร่องรอยของกำแพงวังในสภาพ 80 เปอร์เซ็น ส่วนตัวบ้านได้ถูกปรับปรุงใหม่แล้ว ต่อมาเมื่อตนกุญชัมหมัดได้เสียชีวิตลง ตนกุญชัมหมัดซึ่งเป็นลูกได้ขึ้นเป็นเจ้าเมือง และปักครองป่าตานีเป็นเวลานานถึง 26 ปี หลังจากที่เสียชีวิต ตนกุบิอุชาร์ซึ่งเป็นบุตรคนกุญชัมหมัด ได้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองหลังจากตนกุบิอุชาร์ได้เสียชีวิต ศพของท่านได้ถูกฝังให้ที่กู่โนร์ตีอาเยะ จะบังดิกอ หลังจากนั้น สุสัต้านชาบริพุดิน ชาห์ ซึ่งเป็นบุตรได้ขึ้นปักครองป่าตานี ในสมัยของสุสัต้านชาบริพุดิน ชาห์ ท่านให้ความสนใจต่อการศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก ท่านได้สร้างมัสยิดจะบังดิกอ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "มัสยิดราชา" หลังจากที่ท่านได้เสียชีวิตลง ตนกุญชัมหมัดก่อเครื่องหมายดินให้ขึ้นเป็นเจ้าเมืองป่าตานีคนต่อและเป็นเจ้าเมืองป่าตานีคนสุดท้าย ในพื้นที่ของจะบังดิกอนี้มีสถานที่ทางประวัติศาสตร์อยู่ 3 แห่งด้วยกัน คือ วังจะบังดิกอ มัสยิดราชาและกู่โนร์ตีอาเยะ